

De toekomst van de KL

Hoe, als...

Het opheffen van het Warschau-Pact op 1 april 1991 en het uiteenvallen van de Sovjet-Unie in december van dat jaar hebben de minister van defensie tot de conclusie gebracht dat daardoor deze dreiging vanuit Oost-Europa is weggevallen. Werd de kans op een strategisch offensief in westelijke richting in de Defensienota van maart 1991 nog voor mogelijk gehouden (weliswaar na een lange voorbereidings-tijd), in een inleiding, gehouden voor de Commissie Dienstplicht op 18 juni 1992, achtte minister Ter Beek het gevaar voor een dergelijk groot offensief geweken. Ondanks het verdwijnen van deze dreiging wordt erkend, dat de onrust in de wereld niet is verdwenen en met name in Europa juist is toegenomen. Het zijn deze regionale instabiliteiten die militair optreden nodig kunnen maken en – aldus de minister in de genoemde inleiding – de Nederlandse krijgsmacht zal in staat moeten zijn aan die operaties een bijdrage te leveren. Hij onderkent daarbij tevens de mogelijkheid, dat dergelijke conflicten zouden kunnen uitgroeien tot een groot conflict. In dat geval zal het grotere conflict zijns inziens een andere aard en vorm hebben dan op grond van de toenmalige Warschau-Pactdreiging werd verondersteld. Het beschikken over een strategische mobiliteit wordt dan van belang geacht. De vredesorga-

nisatie zal zodanig moeten zijn dat bij een groot conflict een vergroting mogelijk is.

Afgeleid van zijn analyse van de veiligheidssituatie komt de minister tot twee clusters van taken voor de krijgsmacht, nl. het deelnemen aan crisisbeheersingsoperaties en de bescherming van het Nederlandse en het bondgenootschappelijke grondgebied.

Deze gewijzigde prioriteitstelling van de taakuitvoering zal, zoals inmiddels duidelijk wordt, grote consequenties hebben voor de organisatie van de krijgsmacht. In nauwe relatie daarmee staat ook de discussie over het al dan niet handhaven van de dienstplicht. De beslissing hierover zal vooral van grote invloed zijn op de toekomstige omvang van de Koninklijke landmacht. Indien wordt gekozen voor een landmacht met uitsluitend beroepsmilitairen, zal dat tot gevolg hebben dat de omvang van dit krijgsmachtdeel sterk zal verminderen. In de oorlogsorganisatie zullen dan nog slechts vijf brigades en één divisiestaf beschikbaar zijn. Hiertoe moeten dan wel jaarlijks 10.000 vrijwilligers met een tijdelijk dienstverband worden geworven. Lukt dat niet dan zal de oorlogsorganisatie minder dan één divisie omvatten. Omdat de oorlogsorganisatie voor een deel ook wordt gevuld met alsdan op te roepen reservepersoneel en met beroepspersoneel werkzaam op vredesfuncties (bv. opleidingen en de Haagse staven), zal de inzetbare sterkte in vredetijd aanzienlijk geringer zijn. Voor crisisbeheersingstaken zal dan slechts kunnen worden beschikt over delen van een divisie. Overigens wordt uit meergenoemde inleiding van de minister niet duidelijk of voor de vergroting van de organisatie bij een groot conflict wordt uitgegaan van de hiervoor vermelde oorlogssterkte of dat men overweegt alsdan een grotere krijgsmacht – waarin ook dienstplichtigen – op de been te brengen.

Bij een drastische inkrimping van de krijgsmacht, die zeker voor de Koninklijke landmacht veel verder gaat dan de thans in uitvoering zijnde herstructurering, zal ook veel materieel ter beschikking komen, omdat daaraan geen organieke bestemming meer kan worden gegeven. Het gaat hier niet uitsluitend om materieel van enigszins oudere datum, maar ook om zeer modern materieel, zoals de Leopard-2-tanks en de pantservoertuigen van de YPR-familie. Bij de andere krijgsmachtdelen kan een verdere inkrimping leiden tot bv. een „surplus” aan moderne fregatten en vlieg-

tuigen van het type F-16. Voorstellen zijn gelanceerd om dat materieel dan maar te verkopen.

In deze discussies over het veiligheidsbeleid en de voornemens tot herstructurering is Nederland niet uniek. In vele andere landen vindt een verkleining van de militaire organisatie plaats, of wordt ze overwogen. Die vermindering gaat in vele gevallen de verplichtingen, aangegaan in het CSE-verdrag, aanzienlijk te boven. De gevolgen van de krimpende krijgsmachten beginnen inmiddels ook zichtbaar te worden in de defensie-industrie. Orders zijn in omvang verminderd, geannuleerd of in aflevering vertraagd. Voor de industrie die bij de militaire produktie is betrokken, zal concentratie veelal de enige mogelijkheid zijn om te overleven. Ook mag worden verwacht dat bedrijven de militaire produktiecapaciteit afstoten en zich geheel op de civiele markt zullen richten. Een zelfde ontwikkeling mag men verwachten ten aanzien van onderzoek en ontwikkeling. Als gevolg van deze wijzigingen zal dus ook veel specifieke *know how* verdwijnen.

Op zich is het geen slechte ontwikkeling indien de omvang van de krijgsmacht kan worden verminderd en de defensie-industrie afslankt of kan overschakelen op civiele produkten. Gegeven de vermindering van het militaire vermogen van de landen die thans tot het Gemenebest van Onafhankelijke Staten behoren, is een vermindering van het militaire potentieel, inbegrepen het militaire-produktiepotentieel, in het Westen zeer wel te accepteren en, ondanks de toeneming van het militaire vermogen van een aantal landen elders in de wereld, goed te verdedigen.

Toch is één vraag nog niet beantwoord, namelijk: Hoe kunnen wij de militaire capaciteit weer snel opbouwen, als blijkt dat de inschattingen van de veiligheidsrisico's veel te optimistisch blijken te zijn?

In het militaire-besluitvormingsproces is de gekozen wijze van uitvoering van een gevechts(actie) of operatie gebaseerd op de meest waarschijnlijke omstandigheden. Toch wordt bij de uitwerking van een dergelijk besluit steeds rekening gehouden met wijzigingen in de veronderstelde omstandigheden. In zijn ge-

vechtsplan dient de commandant aan te geven, hoe hij aan dergelijke andere situaties het hoofd denkt te bieden. Deze flexibiliteit in denken, en zo nodig ook in handelen, is een vereiste, omdat de feitelijke omstandigheden altijd anders zullen zijn dan de veronderstelde. In de besluitvorming rond het Nederlandse veiligheidsbeleid en de daaruit voortvloeiende omvang van de strijdkrachten is van een dergelijke flexibiliteit helaas niets te merken. Indien men, bij de keuze van een beroepskrijgsmacht, in het geval van een groot conflict alsnog wil overgaan tot het weer instellen van de dienstplicht, dan zullen voor een dan weer groter wordende krijgsmacht ook de benodigde materiële middelen ter beschikking moeten komen. Mocht men al menen, dat dan de dienstplichtige in een bepaalde tijd (bv. twaalf maanden) kan worden opgeleid, het ter beschikking krijgen van materieel vergt veel meer tijd. Bovendien moet men dan rekening ermee houden dat dan ook andere landen een beroep zullen doen op de overgebleven defensie-industrie en dat die veelal dicht bij het vuur zitten. Een situatie als zich heeft voorgedaan aan het einde van de jaren '30 is dan niet ondenkbaar. Zeker zolang de situatie in Europa zich nog niet heeft gestabiliseerd, is het ongewenst op korte termijn over te gaan tot het afstoten van het moderne materieel. Oude schoenen kan men eventueel nog weggooien, maar met nieuwe moet men dat voorhands zeker niet doen.

Mocht de hiervoor weergegeven veronderstelling niet geheel correct zijn en de politieke leiding in Nederland de dienstplicht definitief – dus ook voor de situatie van een groot conflict – willen afschaffen, dan kan men zich afvragen of Nederland een veiligheidsbijdrage levert aan de volkerengemeenschap, die overeenkomt met de positie die het meent te bezitten. Met name kan deze vraag worden gesteld t.a.v. een landmacht met een operationele sterkte van één divisie.

Het woord flexibiliteit wordt, als het gaat over het optreden van de toekomstige krijgsmacht, zeer vaak gebruikt; zowel te pas als te onpas. Het is te hopen dat ook in de politieke besluitvorming dit begrip wordt gehanteerd en geen onomkeerbare beslissingen worden genomen, waarvan men (jaren) later spijt krijgt.

